

اُستادانه

محتوای خوب از ما، نهره خوب برای شما

خلاصه کتاب هوشمند علوم و معارف دفاع مقدس
به اهتمام جمعی از نویسندگان - دانشگاه آزاد اسلامی

دوست عزیزم، خریدار محترم و خواننده گرامی

از اینکه این فایل رو خریداری کردی و داری ازش استفاده میکنی متشکرم، اما اگه بدون اینکه فایل رو خریداری کنی داری ازش استفاده میکنی اینو بدون که اُستادانه برای این فایل خیلی زحمت کشیده و اونو به صورت اختصاصی تولید کرده نه مثل خیلی از سایتها از دیگران کپی کنه برای همین اصلاً راضی نیست ازش استفاده کنی!

اگه دوست داری ازش استفاده کنی همین الان به سایت اُستادانه به آدرس زیر برو و مبلغش رو پرداخت کن و با خیال راحت ازش استفاده کن، کافیه اسم فایل رو داخل سایت سرچ کنی و اونو بخری
www.OSTADANEH.com

توجه توجه

فهرست مطالب

- فصل اول: کلیات، تبیین مفاهیم جنگ و دفاع ۲
- فصل دوم: آشنایی با جغرافیای نظامی و مناطق مرزی ایران و عراق ۴
- فصل سوم: بررسی نظری علل وقوع جنگها ۸
- فصل چهارم: بررسی وضعیت محیط امنیتی و بین المللی ایران در آغاز جنگ ۱۰
- فصل پنجم: زمینه سازی اهداف و علل آغاز جنگ علیه جمهوری اسلامی ایران ۱۵
- فصل ششم: هجوم سراسری و اشغال مناطقی از جنوب، غرب و شمال غرب جمهوری اسلامی ایران ۱۹
- فصل هفتم: راهبرد امام(ره)، مقاومت مردمی و نیروهای مسلح برای متوقف کردن متجاوز ۲۴
- فصل هشتم: راهبرد آزادسازی مناطق اشغالی ۳۰
- فصل نهم: راهبرد تعقیب و تنبیه متجاوز با هدف خاتمه جنگ و رسیدن به صلح شرافتمندانه ۳۶
- فصل دهم: چگونگی پایان یافتن جنگ ۴۵
- فصل یازدهم: جنایات جنگی رژیم بعثی عراق ۵۰
- فصل دوازدهم: رفتار سازمان ملل متحد در جنگ ایران و عراق و فرآیند صدور قطعنامه ۵۹۸ ۵۷
- فصل سیزدهم: نقش سازما نها، قدر ته‌ای منطق ه‌ای و فرمانطق ه‌ای در جنگ رژیم بعث عراق ۶۰
- فصل چهاردهم: دلایل و عوامل پیروزی ایران در دفاع مقدس ۶۳
- فصل پانزدهم: نتایج و دستاور ده‌ای جنگ تحمیلی در عرصه داخلی و بین المللی ۶۶

فصل اول: کلیات، تبیین مفاهیم جنگ و دفاع

اهداف و ضرورت‌های ارائه درس آشنایی با فرهنگ و ارزش‌های دفاع مقدس

- افزایش آگاهی دانشجویان از واقعیت‌ها و حقایق دوران دفاع مقدس
- آشنایی با استعداد و نبوغ فرماندهان و رزمندگان
- شناخت شرایط سیاسی، اقتصادی و نظامی ایران و عراق در دوران جنگ
- آشنایی با حماسه‌ها و پایداری رزمندگان
- رفع شبهات و ابهامات دانشجویان درباره مسائل و عملیات دوران دفاع مقدس

تعاریف، مفاهیم و اصطلاحات دفاع مقدس

- **تعریف لغوی جنگ:** جدال، نبرد، زد و خورد و درگیری خصمانه با هدف از میدان خارج کردن حریف.
- **تعریف اصطلاحی جنگ:** برخورد خشونت‌آمیز نیروهای مسلح دو یا چند دولت برای تحمیل اراده پس از بن‌بست سیاسی.
- **تعریف لغوی دفاع:** عقب راندن و پس زدن.
- **تعریف اصطلاحی دفاع:** تدابیر مقاومت در برابر حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی یا فناوری از سوی دشمن.
- **تعریف دفاع مقدس:** مجموعه مجاهدت‌ها و پایمردی ملت و نیروهای مسلح ایران در برابر تهاجم دشمن، مبتنی بر ارزش‌های انسانی و باورهای دینی و تحت رهبری ولی فقیه.
- **تفاوت جنگ و دفاع:** جنگ درگیری مسلحانه بین کشورهاست؛ اما دفاع نوعی جنگ است که حالت تدافعی در برابر تجاوز دشمن را شامل می‌شود.

جنگ و جهاد در اسلام

• جهاد در قرآن:

- جهاد در راه خدا یک دستور الهی برای دفاع، مبارزه با دشمنان و حفظ دین است.
- قرآن جهاد را نشانه ایمان، مقاومت، آمادگی و مقابله با منافقان و کافران معرفی می‌کند.
- آیات متعدد بر ضرورت تجهیز نیرو، ایستادگی، جهاد با مال و جان، و سخت‌گیری نسبت به دشمنان تأکید دارند.

• تعالیم قرآن درباره جهاد:

- جهاد وسیله حفظ حق و دفع ظلم است.
- منافقان به‌ظاهر ایمان دارند اما در عمل از جهاد سر باز می‌زنند.
- خداوند جهادکنندگان را یاری می‌کند و کارهای آنان را بی‌پاداش نمی‌گذارد.

• دفاع در قرآن:

- خداوند مدافع و حامی مؤمنان در برابر دشمنان است.
- سختی‌ها و حوادث جنگ، آزمونی برای تمایز مؤمنان واقعی از سایرین دانسته شده است.
- همه چیز فانی است و تنها خداوند پایدار است؛ بنابراین تکیه‌گاه اصلی در دفاع و جهاد اوست.

علل و عوامل شروع جنگ‌ها (به صورت موردی)

- غارت و غنیمت: طمع کشورها برای به دست آوردن منابع، ثروت، نیروی انسانی و غذا.
- توسعه طلبی دولت‌ها: کشورگشایی برای گسترش سرزمین و افزایش قدرت.
- دفاع: آغاز جنگ به منظور مقابله با خطر حمله دشمن یا دفاع پیش‌دستانه.
- قدرت‌نمایی: جنگ برای نشان دادن توان نظامی و برتری طلبی.
- مقابله به مثل: جنگ تلافی‌جویانه پس از حمله یا خسارت دیدن از دشمن.
- احساس قدرت: سوءاستفاده یک کشور قدرتمند از موقعیت برای کسب منافع بیشتر از همسایه ضعیف‌تر.
- اختلافات مذهبی و فرهنگی: تعارض باورها و سنت‌ها که موجب درگیری و نزاع می‌شود.
- دلایل دیگر: استعمار، مبارزه با استعمار، خشم ملت‌ها، رقابت تسلیحاتی و عوامل مشابه.

فصل دوم: آشنایی با جغرافیای نظامی و مناطق مرزی ایران و عراق

مقدمه

تنش‌ها و مناقشات میان کشورهای همسایه اغلب ریشه در عوامل سرزمینی و غیرسرزمینی دارند و جغرافیا و ژئوپلیتیک هر منطقه نقش مهمی در شکل‌گیری بی‌ثباتی‌ها ایفا می‌کند. منطقه ایران و عراق به دلیل موقعیت راهبردی، منابع عظیم انرژی، خلیج فارس، رودخانه اروندر و اهمیت فرهنگی در جهان اسلام، یکی از مناطق حساس جهان به شمار می‌رود. ساختار انسانی ناهمگن، وابستگی به همسایگان، محدودیت دسترسی به آب‌های آزاد، مشکلات صادرات نفت و گاز و اختلافات مرزی، رفتار و سیاست‌های تنش‌زا و مناقشه‌آفرین عراق در روابط با کشورهای همسایه را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

آشنایی با جغرافیای ایران و عراق

جغرافیای کشور ایران

ایران کشوری پهناور با مساحت حدود ۱,۶۴۸,۱۹۵ کیلومتر مربع در غرب آسیا است. مرزهای دریایی آن ۲,۵۶۴ کیلومتر طول دارد که شامل ۲,۰۴۴ کیلومتر در خلیج فارس و دریای عمان و ۵۲۴ کیلومتر در دریای خزر می‌شود. ایران با کشورهای ارمنستان، آذربایجان، ترکمنستان، افغانستان، پاکستان، عراق و ترکیه هم‌مرز است و از طریق خلیج فارس و دریای عمان با کویت، عربستان، امارات، بحرین، عمان، قطر و پاکستان همسایگی دارد. پایتخت ایران تهران و نوع حکومت آن جمهوری اسلامی است.

جمعیت و روابط بین‌المللی ایران

جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵ حدود ۷۹.۹ میلیون نفر بوده و تا تیرماه ۱۴۰۳ به حدود ۸۵.۷۹ میلیون نفر رسیده است؛ در سال ۱۳۵۹ و آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، جمعیت تقریبی کشور ۳۶ میلیون نفر بوده است. ایران علاوه بر عضویت در سازمان ملل، عضو بیش از ۳۰ سازمان منطقه‌ای و جهانی از جمله کنفرانس اسلامی، جنبش عدم تعهد، اوپک، یونسکو و سازمان اکو است.

دین، مذهب، قومیت و زبان مردم ایران

ایران از نظر دینی عمدتاً شیعه است (بیش از ۹۰ درصد). اهل سنت حدود ۵ تا ۱۰ درصد و پیروان سایر ادیان و اقلیت‌های مذهبی مجموعاً حدود ۱ تا ۱.۳ درصد را تشکیل می‌دهند. از نظر قومیت و زبان، جمعیت ایران عمدتاً پارسی (۵۱٪)، سپس آذری (۲۴٪) است. پس از آن گیلکی و مازندرانی هرکدام ۷٪، کردی ۳٪، عربی، بلوچی و لری هرکدام ۲٪ قرار دارند. سایر اقوام از جمله ترکمن، تاتی، تالشی، لکی، قشقایی، قزاقی و... حدود ۱٪ جمعیت را شامل می‌شوند.

استانهای مرزی کشور ایران با عراق

استان آذربایجان غربی

استان آذربایجان غربی در شمال غرب ایران قرار دارد و مرکز آن شهر ارومیه است. این استان از شمال با جمهوری آذربایجان و ترکیه، از غرب با ترکیه و عراق، از شرق با آذربایجان شرقی و دریاچه ارومیه، از جنوب شرقی با زنجان و از جنوب با کردستان هم‌مرز است. مساحت استان ۳۷۴۶۵ کیلومتر مربع است و حدود ۱.۹ درصد از مساحت کشور را شامل می‌شود.

استان کردستان

استان کردستان در غرب ایران قرار دارد و مرکز آن سنندج است. این استان با مساحت ۲۹۱۵۶ کیلومتر مربع، حدود ۱.۶ درصد از مساحت کشور را تشکیل می‌دهد. کردستان از شمال به آذربایجان غربی، از شرق به زنجان و همدان، از جنوب به کرمانشاه و از غرب به عراق محدود می‌شود. اقلیم آن کوهستانی است و دارای دشت‌های مرتفع و دره‌های پهن است. اختلاف ارتفاع در استان حدود ۲۴۰۰ متر است؛ کوه بدر در قروه با ارتفاع ۳۳۱۰ متر بلندترین نقطه و منطقه آلت در بانه با حدود ۹۰۰ متر کم‌ارتفاع‌ترین نقطه استان است.

استان کرمانشاه

استان کرمانشاه با مرکزیت شهر کرمانشاه و وسعت ۲۵۴۲۲ کیلومتر مربع، حدود ۱.۳ درصد از مساحت کشور را شامل می‌شود. این استان از شمال با کردستان، از شرق با همدان، از جنوب شرقی با لرستان، از جنوب با ایلام و از غرب با عراق مرز مشترک دارد. کرمانشاه یکی از مهم‌ترین راه‌های تاریخی ارتباط شرق با غرب و گذرگاه ایران به بین‌النهرین بوده است. ارتفاعات مهم استان شامل بیستون، فرخشاد، پراو، میوله و سفیدکوه است؛ بلندترین نقطه نیز **کوه پراو** با ارتفاع ۳۳۵۷ متر است.

استان ایلام

استان ایلام در غرب ایران قرار دارد، مرکز آن شهر ایلام است و با مساحت ۱۹۲۲۵ کیلومتر مربع حدود ۱ درصد از مساحت کشور را تشکیل می‌دهد. این استان از شمال با کرمانشاه، از شرق با لرستان، از جنوب شرق با خوزستان و از غرب و جنوب غرب با عراق مرز مشترک دارد. جمعیت ایلام عمدتاً شیعه دوازده‌امامی هستند و اقلیتی از اهل حق نیز در آن زندگی می‌کنند. زبان‌های رایج در استان شامل کردی، لری، لکی و عربی است. گروه‌های عرب‌زبان استان بیشتر در دهلران، به‌ویژه منطقه موسیان سکونت دارند.

خلاصه: استان خوزستان

استان خوزستان با مرکزیت اهواز و مساحت ۶۳۴۹۱ کیلومتر مربع، حدود ۳.۳ درصد از مساحت کشور را تشکیل می‌دهد. این استان جنوبی‌ترین بخش نوار غربی ایران است و از شمال با ایلام و لرستان، از شرق با چهارمحال و بختیاری و کهگیلویه و بویراحمد، از جنوب شرقی با بوشهر، از جنوب با خلیج فارس و از غرب با عراق هم‌مرز است. خوزستان پرآب‌ترین استان ایران است. پنج رود بزرگ از زاگرس به سمت جلگه خوزستان جریان یافته و مستقیماً یا غیرمستقیم وارد خلیج فارس می‌شوند. مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

- **کارون:** بزرگ‌ترین رود ایران؛ پس از پیوستن رود دز، به اروندرود و سپس خلیج فارس می‌ریزد.
- **کرخه:** سومین رود بلند کشور که پس از طی حدود ۷۵۵ کیلومتر به تالاب هورالعظیم در مرز ایران و عراق وارد می‌شود.
- **دز:** از زاگرس مرکزی سرچشمه گرفته، از اندیمشک و دزفول عبور می‌کند و مرز شوشتر و شوش را شکل می‌دهد.

جغرافیای خلیج فارس

خلیج فارس با وسعت تقریبی ۲۳۹۰۰ کیلومتر مربع، از شرق از طریق **تنگه هرمز** به دریای عمان و اقیانوس هند متصل می‌شود و از غرب به **دهانه اروند** (محل پیوند دجله، فرات و کارون) ختم می‌گردد. این خلیج پس

از خلیج مکزیک و خلیج هادسن، **سومین خلیج بزرگ جهان** است. طول آن از اروند تا تنگه هرمز حدود **۹۸۰ کیلومتر** و عرض آن بین **۱۸۰ تا ۲۵۰ کیلومتر** متغیر است. بیشترین عمق آن ۱۸۲ متر و در بخش جنوبی تنگه هرمز قرار دارد. خلیج فارس به‌عنوان بخشی از آب‌های آزاد، ایران را از طریق مسیرهای آبی به سراسر جهان متصل می‌کند و تمامی بخش شمالی آن در محدوده حاکمیت جمهوری اسلامی ایران قرار دارد. کشورهای هم‌ساحل آن شامل ایران، عمان، عراق، عربستان، کویت، امارات، قطر و بحرین هستند. پس از ایران، **امارات متحده عربی با حدود ۶۵۰ کیلومتر** بیشترین ساحل را در این خلیج دارد.

ویژگی‌های جغرافیایی و راهبردی خلیج فارس

- در سواحل شمالی خلیج فارس، از **پسابندر تا خرمشهر**، بیش از **۴۰ بندر و حدود ۱۷۰ جزیره** وجود دارد که **۳۴ جزیره آن متعلق به ایران** است.
- **جدایی بحرین از ایران** در دوره پهلوی ضربه مهمی به موقعیت ژئوپلیتیک ایران وارد کرد، در حالی که **همگرایی بحرین با عربستان سعودی** موجب تقویت جایگاه ژئواستراتژیک آن کشور شد.

موقعیت ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران

ایران در یکی از حساس‌ترین موقعیت‌های ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک جهان قرار دارد. قرارگیری در منطقه هارتلند (قلب زمین)، همجواری با کشورهای متعدد، و دسترسی هم‌زمان به **خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر** موجب شده ایران نقش اثرگذاری در تحولات منطقه‌ای و جهانی داشته باشد. ایران با تاریخ و فرهنگ کهن، و موقعیت راهبردی در خاورمیانه، به کانون توجه دیپلماسی منطقه‌ای و بین‌المللی تبدیل شده است. در حالی که بسیاری از کشورهای منطقه با ناامنی، کودتا و تروریسم مواجه‌اند، **ثبات سیاسی، امنیت داخلی و خرد سیاسی** در سیاست خارجی باعث شده ایران به عنوان یکی از امن‌ترین مناطق غرب آسیا شناخته شود.

نقش ژئوپلیتیکی ایران در منطقه و جهان

ایران دارای موقعیت ویژه ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک است که بر اساس ویژگی‌های زیر شکل گرفته است:

۱. **موقعیت ژئوپلیتیکی:** دسترسی به خلیج فارس، دریای عمان، تنگه هرمز و دریای خزر.
۲. **موقعیت ژئواستراتژیک:** کنترل مسیرهای زمینی و دریایی و تسلط بر تنگه هرمز.
۳. **موقعیت ارتباطی:** پل ارتباطی آسیا و اروپا، امکان تبادل تجاری و انتقال کالا.
۴. **وسعت سرزمینی:** همسایگی با ۱۵ کشور و نقش ترانزیتی شمال به جنوب.
۵. **موقعیت گذرگاهی:** گذرگاه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی شرق به غرب.
۶. **منابع انرژی:** ذخایر عظیم نفت و گاز؛ رتبه اول جهان در گاز و رتبه چهارم در نفت.
۷. **منابع طبیعی:** غنی از معادن با حدود ۳۷ میلیارد تن ذخایر قطعی و بیش از ۵۳۰۰ معدن فعال.
۸. **منابع انسانی:** نیروی متخصص گسترده شامل پزشکان، مهندسان و شرکت‌های دانش‌بنیان.
۹. **پیشرفت‌ها:** موفقیت‌های قابل توجه در حوزه‌های فضایی، هسته‌ای و نظامی.

جمع‌بندی: ترکیب منابع طبیعی و انسانی، پیشرفت‌های علمی و فنی، موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک و ثبات سیاسی، ایران را به یکی از کشورهای با وزن ژئوپلیتیکی قابل توجه در منطقه تبدیل کرده است.

جغرافیای کشور عراق

کشور عراق در جنوب غربی آسیا، بین ۲۹ تا ۳۷.۵ درجه عرض شمالی و ۳۸ تا ۴۸ درجه طول شرقی قرار دارد. بیشتر مناطق آن کم‌ارتفاع است و کوه‌ها عمدتاً در شمال کشور واقع شده‌اند، در حالی که جنوب و غرب عراق بیابانی و سایر مناطق جلگه‌ای هستند.

همسایگان:

- شمال: ترکیه
- شرق: ایران
- جنوب‌شرق: خلیج فارس
- جنوب: کویت و عربستان سعودی
- غرب: اردن و سوریه

مرزها:

- زمینی: با عربستان، کویت، اردن، سوریه، ترکیه و ایران
- آبی: بخش کوچکی در جنوب با خلیج فارس، ایران و کویت

ویژگی‌های سیاسی و جمعیتی:

- پایتخت: بغداد
- نوع حکومت: جمهوری فدرال
- جمعیت: حدود ۴۱ میلیون نفر (سال ۱۴۰۰)

روابط بین‌المللی: عراق عضو سازمان ملل و چندین سازمان بین‌المللی دیگر از جمله یونسکو، اوپک، اتحادیه عرب و بازار مشترک عربی است.

دین، مذهب، قومیت و زبان مردم عراق

- دین و مذهب: حدود ۹۹٪ جمعیت عراق مسلمان هستند؛ ۶۹٪ شیعه و ۳۰٪ سنی. مسیحیان حدود ۱٪ جمعیت را تشکیل می‌دهند و ایزدی‌ها نیز در این کشور سکونت دارند.
- قومیت و زبان: عراق دو زبان رسمی دارد: عربی و کردی. حدود ۷۵٪-۸۰٪ مردم به عربی، ۱۵-۲۰٪ به کردی صحبت می‌کنند. همچنین حدود ۱۰٪ ترکمن هستند و برخی به ترکی آذربایجانی و آرامی (آشوری‌ها) تکلم دارند.